

Filológia és textológia a régi magyar irodalomban Miskolc, 2011. május 26–29.

Tisztelt Kollégánk, kedves Barátunk!

Az MTA Irodalomtudományi Intézetének Reneszánsz Osztálya és a Miskolci Egyetem Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézete az egyetemek régi magyar irodalmi tanszékeivel közösen, 2011. május 26–29. között – ülészakjaink hagyományos időpontjában – a filológia és a textológia régi magyar irodalomtörténettel kapcsolatos kérdéseit megvizsgáló konferenciát kíván rendezni Miskolcon.

A konferencia terveink szerint két alapvető témakört ölel fel.

1. Megvizsgálja a régi magyar irodalom szerzőinek filológiai, textológiai ismereteit, nézeteit, az e nézetekről megfogalmazott reflexióikat és szövegkiadói gyakorlatukat egyaránt. A reneszánsz- és koraujkori humanizmus kialakította a szövegek tanulmányozásának máig használatos filológiai módszereit (szövegösszevetés-kollacionálás, variáns-nyilvántartás, datálás, a leszármazási kapcsolatok szemmán ábrázolása, emendálás, az alapszöveg kiválasztása, a főszöveg és a kritikai jegyzetapparátus kialakítása, szövegmagyarázat stb.). E módszerek egyre professzionálisabb alkalmazásával jelentek meg a klasszikus antik szerzők műveinek előbb *editio princeps*ei, majd tudatos szövegkiadói elgondolásokat követő újabb változatai, jegyzetei, kommentárjai, fordításai. A szöveg teste és jelentése iránt tanúsított elmélyült figyelem humanista hagyománya kiterjedt a humanista elődök intencióinak mérlegelésére, az újabb kori vagy kortárs írók, költők műveinek értelmezésére is. A szakrális szövegek adekvát interpretációjának eleinte jelentősen eltérő módszertani hagyománya fokozatosan alkalmazni kezdte a világi szövegek tanulmányozására és a nekik való jelentéstulajdonításra kidolgozott eljárásokat, így a bibliai hermeneutika és exegézis is telítődött a humanista szövegmagyarázat szemléleti sarokpontjaival.

E tág és szép témakörben olyan előadásokat várunk, amelyek bemutatják

– a klasszikus antikvitás vagy a megelőző humanista nemzedékek szövegeit megőrző, összegyűjtő, elrendező, publikáló tudósokat, köztük a régi magyarországi filológiának az európai professzionális élvonalba tartozó művelőit (Dudith, Gyalui Torda, Zsámboky, Georgius Sylvanus, a Janus Pannonius-életmű szövegkiadói stb.);

– a *studia humanitatis* mindennapi iskolai gyakorlatában használt, külföldről adaptált vagy hazai szerző által készített grammatikai, retorikai, poétikai és más tárgyú tankönyvek szövegét, a bennük található auktorszemelvények kiválasztásának szempontjait, kánonalakító jelentőségét, szövegállapotát, a szövegértelmező eljárások elemi szintjének kialakítását és begyakoroltatását célzó gyakorlati eljárásokat, azok reflektált vagy implikált elveit;

– a régi magyarországi kommentárirodalmat, annak műfajait, olyan iskolai disputációkat, hitvitázó műveket és traktátusokat is beleértve, ahol a szövegértelmezésen fordul meg az érvelés, vagy egymás szövegeinek idézése döntő eleme a vitának;

– a professzionalista humanisták és az átlagos erudíciójú hazai egyházi és világi értelmiség elméleti ismereteit és gyakorlati orientációját kialakító, megalapozó nemzetközi trendeket, központokat, filológiai iskolákat, az európai híru humanista filológusokkal való kapcsolatokat;

– a hazai fordításirodalom képviselőinek az alapszöveg megválasztásában megmutatkozó figyelmét vagy öntudatlanságát, közvetlen forrásaik tisztázható vagy kideríthetetlen voltát, a fordítás során követett eljárásaikat (szövegűség vagy adaptáció, terminológiai fegyelem vagy következtelenség, mintakövetés vagy önálló betétek);

– a hazai biblia- és zsoltárkiadások textológiai kérdéseit (nemzetközi mintáik, alapszövegük, apparátusuk, a bibliakiadásokat kísérő hermeneutikai művek, a kiadásokat meghatározó társadalmi közeg és egyéni intenció);

– a régi magyar irodalom hermeneutikai, szemiotikai, szemantikai háttérét és a legitimnek számító retorikai értelmező eljárásokat (mind az invenció, mind a diszpozíció, mind az elokúció területén);

– az ismert szövegek sajtó alá rendezésekor és az új művek első megjelentetésekor érvényesülő, részint szerzői, részint szerkesztői, részint nyomdász-kereskedői szempontokat, kompozíciós elveket (Szenci Molnár, Rimay, Szenci Kertész, Zrínyi stb.);

– mindazokat a meta- és paratextuális jelzéseket, amelyek a liminária szokásos műfajaiban (ajánlás, előszó, üdvözlőversek, mutatók, sajtóhibajegyzék stb.) értelmező kereteket jelölnek ki az olvasó számára;

– a könyv nyomdai előkészítése során a szöveggondozásra kialakított korabeli technológiát (szedési-tördelési utasítás, korrektúra), az egyes nyomdák kiadói gyakorlatát, a nyomtatott könyv medialitásában értelmezésre felkínált nem-textuális jelentéshordozókat.

2. A konferencia megvizsgálja továbbá a mi saját, a régi magyar irodalom szövegeit érintő filológiai-textológiai tevékenységünket is. E témakörben olyan előadásokra számítunk, amelyek mérlegelik

– az elmúlt évtizedek régimagyaros szövegkiadásainak reflektált vagy öntudatlan tudományelméleti pozícióit, tudománytörténeti helyét, filológiai elveik korszerűségét, következetességét;

– a teljes és a befejezetlen kritikaikiadás-, forráskiadás-sorozatokat, tervezett, szerkesztés alatt lévő vagy megjelenés előtt álló kötetek jellegzetességeit, elveit, a sorozathoz képest következetesen vagy módosult elgondolások szerint kialakított módszereit, a legsürgősebbnek tűnő, elvégzendő feladatokat és azok végrehajtásának optimális módját;

– a betűhű és a modernizált helyesírású, hanghű átírás közötti állásfoglalást meghatározó célképzeteket;

– a digitális-elektronikus szövegkiadás módszereit, professzionális és dilettáns tervezésüket és kivitelezésüket, az elkészült szövegkiadások és adatbázisok erényeit és fogyatékoságait, továbbfejlesztésük útjait, valamint azokat a lépéseket, amelyekkel biztosítható a papíralapon létrehozott szövegkiadások és adatbázisok hatékony elektronikus konverziója;

– a személyes kutatói munkaszakasz elektronikus alapokra helyeződésének állapotát, a szövegek digitális kezelésének optimalizálásához szükséges megfontolásokat;

– azokat a közép- és hosszú távú következményekkel járó stratégiai döntéseket, amelyek e téren tudományunk sajátosságaiból következnek.

Kedves Kollégánk, arra kérjük, hogy mielőbb válaszoljon: kíván-e a konferencián előadást tartani a bemutatott témakörök valamelyikéből? (Címet és rövid, kb. 120–150 szavas tartalmi ismertetést kérünk.) A javasolt előadására vonatkozó válaszát, e-mailben vagy postai úton, legkésőbb **2010. november 30-ig**, a szervezőbizottság címére kérjük eljuttatni. (A konferencia szervezőtitkára *Sántha Teréz*, tudományos titkára *Kecskeméti Gábor*. Ha e-mailben válaszol – ezt javasoljuk –, kérjük, válaszát mindkét fenti címre küldje el.) A tudományos titkár örömmel áll rendelkezésére abban is, hogy akár saját előadását illető korai elképzeléseit, akár további ötleteit, téma- vagy személyi javaslatait megkonzultálhassa vele. A szervezőbizottság ugyanakkor fenntartja a jogot, hogy a beérkezett témajavaslatok közül választhasson.

Azok a kedves kollégáink, akik a konferencián nem előadóként, hanem hallgatóként kívánnak részt venni, azon a jelentkezési lapon jelezhetik részvételi szándékukat, amelyet a következő, 2011 eleji körlevelünkhöz fogunk csatolni. Ugyanott nyújtunk majd tájékoztatást előadóink és valamennyi résztvevő számára a szállásokról, azok költségeiről és más tudnivalókról.

Budapest–Miskolc, 2010. szeptember 29.

Kollegiális és baráti köszöntéssel:

a szervezőbizottság